

ПРАВОМІРНА ПОВЕДІНКА: СУТНІСТЬ, ПРИРОДА ТА ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗГЛЯДУ

Захаркевич Тимофій Сергійович

аспірант відділу теорії держави і права

Інституту держави і права

ім. В. М. Корецького НАН України

Науковий керівник:

Макаренко Л.О.

старший науковий співробітник

відділу теорії держави і права

Інституту держави і права

ім. В.М. Корецького НАН України,

кандидат юридичних наук

Об'єктивну форму оцінки суспільно значуща поведінка одержує, як правило, в правових нормах. Ці норми заохочують одні варіанти поведінки і обмежують або забороняють інші.

Більшість діянь в правовій сфері є правомірними. Вони є основою нормального функціонування суспільства.

Правомірна поведінка знаходить вираз як в позитивних діяннях, так і в позитивній бездіяльності.

Соціальною основою правомірної поведінки є єдність, спільність, найбільш значущих інтересів громадян [3, С. 527].

Суб'єкти у процесі своєї життєдіяльності постійно перебувають в соціальному середовищі, яке впливає на них через певну сукупність факторів та умов соціального характеру, які у юридичній літературі отримали назву багаторівневої системи соціальних інститутів.

У юридичній літературі даний вплив державних органів та громадських організацій на процес реалізації суб'єктами своїх прав, свобод та обов'язків розглядається як соціальне середовище у широкому (макросередовище, яке включає відносини, що формуються у межах суспільства, держави в цілому) та вузькому значеннях (мікросередовище, яке включає ті відносини

міжособистісного характеру, що склалися у межах невеликої соціальної групи чи трудового колективу тощо, до яких входять окремі суб'єкти).

Соціальне середовище досить динамічна категорія, вона потребує постійного регулятивного впливу. Правові норми регулюють поведінку суб'єктів у межах даного середовища. Як зазначалось вище, поведінка врегульована нормою права, отримала назву правової.

Різновидом правової поведінки є правомірна поведінка. Правомірна поведінка відрізняється від правової активності.

Під правовою активністю розуміють внутрішнє усвідомлене, цілеспрямоване, суспільне корисне, ініціативне діяння суб'єктів у сфері права.

Важливою особливістю об'єктивної сторони правової активності є насамперед ініціативний характер діяння суб'єкта, а не тільки його суспільне корисний, цілеспрямований, що має позитивний результат характер. Суб'єктивна сторона правової активності характеризується не тільки усвідомленням потреб та інтересів ініціативної діяльності, а і готовністю до неї.

М. Абдуллаєв та С. Комаров вважають, що правомірна поведінка — це усвідомлення особою та відтворення у своїх діяннях всіх соціальних норм суспільства, свідома, вольова поведінка, спрямована на досягнення особистого чи суспільного блага [1, С. 444].

А. Малько дещо звужує визначення правомірної поведінки, підкреслюючи, що правомірна поведінка — це діяння суб'єктів, що відповідає нормам права та соціальне корисним цілям [2, С. 153].

Враховуючи викладене вище, слід зазначити, що правомірна поведінка — це суспільне необхідна, бажана, допустима, усвідомлена поведінка індивідуальних та колективних суб'єктів, яка відповідає правовим приписам та гарантується державою.

Правомірна поведінка характеризується певними особливостями:

1) відповідність даної поведінки вимогам норм права (формально-юридичний критерій);

2) соціальна корисність даної поведінки, тобто вона є бажаною або необхідною для функціонування суспільства. Необхідність правомірної

поведінки міститься у зобов'язуючих та забороняючих нормах права, а бажаність для суспільства даної поведінки, залежить від волі уповноваженої особи, є її правом, а не обов'язком та знаходить своє закріплення у диспозитивних нормах;

3) дана поведінка має суб'єктивну сторону, яка знаходить свій вияв у таких складових чинниках, як: мотив (спрямованість поведінки); міра усвідомлення можливих наслідків вчинку; внутрішнє ставлення особи до спричинених наслідків;

4) об'єктивна необхідність правомірних дій для функціонування та розвитку суспільства. Ці дії знаходять своє закріплення у імперативних нормах у вигляді обов'язків, виконання яких забезпечується примусовою силою держави;

5) форми реалізації правомірної поведінки пов'язані з формами реалізації права (дотримання, виконання, використання та застосування права). Всі форми правомірної поведінки повинні відповідати вимогам норми права з метою досягнення певного позитивного результату. Форма правомірної поведінки у кожному конкретному випадку є індивідуальною та пов'язана із специфікою мотивів та цілей, які ставить перед собою суб'єкт;

б) соціальна допустимість поведінки, тобто це можлива правова поведінка, що забезпечена державними засобами.

Правомірна поведінка включає два аспекти:

- інформаційний, що передбачає широкий доступ до правової інформації, обізнаність щодо своїх прав та обов'язків, активне їх використання та дотримання;

- поведінковий, що передбачає законні способи здійснення суб'єктивних прав та **юридичних** обов'язків.

Правомірну поведінку можна класифікувати. Класифікація може здійснюватись на основі різних підставах:

Залежно від суб'єктів розрізняють:

- правомірну індивідуальну поведінку;

- колективну поведінку (діяльність трудових колективів, державних органів).

Залежно від об'єктивної сторони, розрізняють:

- активні дії;
- бездіяльність.

Залежно від форм реалізації норм, права розрізняють:

- дотримання;
- виконання;
- використання;
- застосування.

Залежно від юридичних наслідків, які бажає досягти суб'єкт реалізації, розрізняють:

- юридичні акти;
- юридичні вчинки.

Залежно від суб'єктивної сторони розрізняють:

- соціальне активну поведінку, яка характеризується високим ступенем активності суб'єктів, цілеспрямованістю їх діяльності у процесі реалізації своїх прав, обов'язків, у межах правових норм;

- законослухняну поведінку — це свідоме дотримання законів, які виконуються добровільно на основі високої правосвідомості суб'єктів;

- конформістську поведінку — це поведінка, яка характеризується низьким ступенем соціальної активності суб'єктів, їх пристосованістю, вона не відрізняється від поведінки інших суб'єктів, основним принципом даної поведінки є «роби як всі»;

- маргінальну поведінку, яка перебуває на межі між правомірною та неправомірною, переступити яку не дозволяє страх перед юридичною відповідальністю;

- звичну поведінку, яка є різновидом діяльності суб'єктів, ввійшла у звичку в силу багаторазового повторення, не потребує додаткових затрат.

Використана література:

1)Абдулаев М. И., Комаров С. А. Проблемы теории государства и права: Учебник. — СПб.: Питер, 2003. — С. 444.

2)Малько А. В, Теория государства и права в вопросах и ответах; Учеб.-метод. пособие. — 2-еизд., перераб, н доп. — М.: Юристь, 1997. — С. 153.

3)Матузов Н.И., Малько А.В. Теория государства и права. Курс лекций. — М.: Юристь, 1997. — С. 527.